

# PROJEKT JAČANJA ZDRAVSTVENOG SEKTORA

**F**ederalno ministarstvo zdravstva kroz razvoj i provođenje zdravstvene politike, izradu strateških pravaca razvoja i stvaranje zakonskog okvira utiče na izgradnju kvalitetnog, održivog i isplativog zdravstvenog sistema, sa ciljem poboljšanja zdravstvenog stanja stanovništva, a na principima transparentnosti, solidarnosti i pravičnosti.

Temeljna odrednica reforme zdravstva u Federaciji BiH je jačanje primarne zdravstvene zaštite sa fokusom na razvoj porodične/obiteljske medicine.

Glavni cilj reforme primarne zdravstvene zaštite je poboljšanje zdravlja stanovništva i zadovoljstva korisnika usluga kroz univerzalnu, efikasnu, kontinuiranu, dostupnu, kvalitetnu i isplativu primarnu zdravstvenu zaštitu usmjerenu ka porodici i zajednici, i baziranu na promociji zdravlja i prevenciji bolesti.

Osnovni cilj je da zdravstvena zaštita bude više dostupna stanovništvu, da se zdravstvene potrebe prepoznaju prije nego što postanu ozbiljni zdravstveni problemi, te uspostavljanje partnerskog odnosa između davaoca i korisnika zdravstvene zaštite.







## ZAŠTO JAČAMO PRIMARNU ZDRAVSTVENU ZAŠTITU

Sveukupna analiza sistema koja je urađena u pripremi državne Strategije smanjenja siromaštva ukazala je na potrebu provođenja opsežnih reformi u zdravstvenom sektoru u svrhu povećanja efikasnosti zdravstvenog sistema, jačanja finansijske održivosti i poboljšanja kvaliteta zdravstvenih usluga, a sve u cilju poboljšanja zdravlja stanovništva.

Strateško opredjeljenje na nivou Bosne i Hercegovine bilo je da se u reforme krene sa nivoa primarne zdravstvene zaštite, kao temelja svakog zdravstvenog sistema, a sve u namjeri da se izgradi solidna

osnova za prvi nivo zbrinjavanja pacijenata koji se može koristiti kao “vratar” za ulaz u skuplji sekundarni, odnosno tercijarni nivo zdravstvene zaštite.

Organiziran i kvalitetan sistem primarne zdravstvene zaštite omogućava dostupnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu fokusiranu na promociju zdravih stilova života i prevenciju bolesti, ali uspijeva i da zadovolji oko 80 posto svih zahtjeva za zdravstvenom zaštitom čime se smanjuje upućivanje na više i skuplje nivoe zdravstvene zaštite.

# KAKO SMO UNAPRIJEDILI PRIMARNU ZDRAVSTVENU ZAŠTITU U FEDERACIJI BIH



Federalno ministarstvo zdravstva od 2006. godine implementira Projekt jačanja zdravstvenog sektora (HSEP) koji je financiran kreditnim sredstvima IDA kredita Svjetske banke, Razvojne banke Vijeća Evrope i lokalnim učešćem od strane Federalne i kantonalnih vlada.

Projekt je usmjeren ka jačanju primarne zdravstvene zaštite kroz razvoj porodične medicine, a dizajniran je na osnovu studiozne analize provedene u zdravstvenom sektoru, ali i iskustvima iz ranijih velikih projekata usmjerenih na jača-

nje porodične medicine u Federaciji BiH (“Osnovno zdravstvo”- Svjetska banka, “FaMI-Implementacija porodične medicine” – Švicarska agencija za razvoj -DEZA, “Jačanje zdravstvenog sektora” - Svjetska zdravstvena organizacija).



– Kroz tri faze Projekta, građevinski je renovirano 335 ambulanti porodične medicine na području cijele Federacije BiH. Time je značajno unaprijeđena dostupnost zdravstvenoj zaštiti, jer sada u ruralnim i nerijetko teško dostupnim mjestima postoje obnovljene i moderno opremljene ambulante porodične medicine. Sve ambulante su adaptirane tipski, prema evropskim standardima, što podrazumijeva ukidanje kartoteka,

uvođenje otvorenih recepcija sa promotivnim materijalima, kao i odvajanje čistog i prljavog dijela u sobi za intervencije. Na taj način su, pored poboljšanja dostupnosti, moderni i standardizirani obnovljeni prostori svakako doprinijeli i boljem ambijentu za pružanje zdravstvene zaštite, te podizanju kvaliteta i efikasnosti zdravstvenih usluga u ambulantama porodične medicine.

## OBNOVILI SMO 335 AMBULANTI PORODIČNE MEDICINE



DZ Domaljevac: u toku...



...poslije adaptacije



Ambulanta "Dejčići"



Ambulanta "Kovači-Hrasnica"



Ambulanta "Bijeli brijeg"



Ambulanta "Aladinići - Crnići"



## OPREMILI SMO 376 AMBULANTI



Paralelno sa obnavljanjem ambulanti porodične medicine, u okviru HSEP-a velika pažnja je posvećena nabavci savremene i standardizirane medicinske opreme i namještaja. Standardnim setom medicinske opreme omogućena je brža i kvalitetnija dijagnostika, te efikasnija zdravstvena usluga. Nabavkom moderne

standardizirane opreme, tipskim adaptiranjem ambulanti porodične medicine, sveobuhvatnom edukacijom kadra i uvođenjem kliničkih puteva u svakodnevnoj praksi tima porodične medicine, stvara se prepoznatljiv ambijent u kojem zdravstveni radnici imaju mogućnost pružanja kvalitetnije i standardizirane usluge.

# STANDARDIZIRALI SMO TRETMAN PACIJENATA



U okviru prve komponente HSEP-a izrađeno je 15 kliničkih puteva za vodeća oboljenja. Jedan od ciljeva je bio stjecanje vještina u definiranju, izradi i testiranju primjene kliničkih puteva i to za najčešća oboljenja s kojim se susreću ljekari u PZZ, što je bitan instrument za primjenu standarda i mjerenje kvalitete usluge. Primjena kliničkih puteva u praksi jedan je od načina standardiziranja kliničke prakse što doprinosi efikasnosti sistema i većem kvalitetu zdravstvene usluge.





# EDUCIRALI SMO VIŠE OD 1.000 SESTARA I 800 LJEKARA



Jedan od najvećih rezultata Projekta jačanja zdravstvenog sektora je kontinuirana edukacija kadra za rad u porodičnoj medicini, koja je provedena uz stručnu pomoć Queens Univerziteta iz Kanade. Specijalizaciju iz porodične medicine do kraja 2010. godine uspješno je završilo 336 ljekara. U periodu 2005-2010. godine program dodatne obuke (PAT), uspješno je završilo 486 ljekara i 1.158 sestara, čime su stvoreni važni preduvjeti za uspješnu primjenu principa porodične medicine.



Naime, na taj način formirano je više od 500 timova porodične medicine na području Federacije BiH koji u svom svakodnevnom radu primjenjuju znanja i vještine stečene kroz program dodatne obuke i program specijalizacije iz porodične medicine.

Ovi timovi porodične medicine educirani su da, pored liječenja, posebnu pažnju u svom radu usmjere na prevenciju bolesti i promociju zdravih stilova života.







## INICIRALI SMO FORMIRANJE I POTAKLI RAD UDRUŽENJA PORODIČNE MEDICINE



Projekt je kontinuirano pružao podršku u formiranju i djelovanju stručne asocijacije, to jest Udruženja porodičnih ljekara FBiH, kao i pristupanju iste u Evropsku, odnosno Svjetsku asocijaciju porodične medicine, tzv. WONCA. Tako je značajan broj timova porodične medicine imao priliku aktivno učestvovati na WONCA-inim stručnim skupovima, te razmijeniti iskustva u području djelovanja i razvoja porodične medicine u regiji i šire.



# USPOSTAVILI SMO SAMOSTALNI SISTEM EDUKACIJE



Svjesni činjenice da su ljudski resursi temelj svakog sistema, veliki napori su uloženi u akademskom razvoju u oblasti porodične medicine, razvoju edukativnih centara porodične medicine i podršci katedrama porodične medicine na medicinskim fakultetima u FBiH. Tako danas imamo pet doktora nauka porodične medicine i 22 magistra koji su završili poslijediplomske studije u toku Projekta, što predstavlja izniman uspjeh u akademskom razvoju resursa. Infrastruktorno su podržani edukativni centri

u četiri doma zdravlja u Sarajevu, Tuzli, Zenici i Sarajevu kroz nabavku medicinske opreme, učila za obuku uključujući anatomske modele, stručnu literaturu, uredsku i informatičku opremu što je podrazumijevalo i instalaciju video-konferencijske opreme. Na taj način omogućena je i olakšana komunikacija između edukativnih centara, unaprijeđen način obuke i kontinuirane medicinske edukacije, te su stvoreni svi preduvjeti za samostalno provođenje nastave iz porodične medicine.



## “MI MIJENJAMO SISTEM ZDRAVSTVA, VI NAVIKE”

Provedena je i 18-mjesečna sveobuhvatna informativno-edukativna medijska kampanja pod nazivom “Mi mijenjamo sistem zdravstva, vi navike”. Kampanja je s jedna strane promovirala model porodične medicine, a s druge strane bila usmjerena na promociju zdravlja i prevenciju vodećih oboljenja u smislu poboljšanja životnih navika populacije. U okviru kampanje producirano je 13 TV spotova u dvije jezične varijante koji su emitirani više od 250 puta, kao i 13 radio džinglova u dvije jezične varijante koji su emitirani na 11 radio stanica 3.500 puta. Producirano je i sedam 20-minut-

nih emisija, objavljen 81 plaćeni oglas u štampanim medijima, realizirano više od 100 TV i radio emisija i intervju, odštampano 8.100 postera koji su postavljeni u sredstvima javnog prijevoza u svim kantonima, montirani brojni billboardi, te odštampano i podijeljeno 1.810.000 letaka, od čega je poziv za registraciju u ambulante porodične medicine poslan na 680.000 adresa u Federaciji BiH.











## Sarajevski "Dom zdravlja"



Radovi će trajati do kraja februara

## Saniraju ambulantu na Hridu

Ambulanta porodične medicine Hrid neće raditi do kraja februara ove godine zbog građevinskih radova i adaptacije koja se odvija u okviru projekta "Jačanje zdravstvenog sektora u primarnoj zdravstvenoj zaštiti", a koji provodi Ministarstvo zdravstva FBiH.

Za vrijeme navedenih građevinskih radova građani koji pripadaju ambulanti Hrid svoje zdravstvene usluge moći će koristiti u Domu zdravlja Stari Grad.

U okviru istoimenog projekta završena je adaptacija ambulante porodične medicine Gazin Han i ovaj lokalitet u funkciji je pružanja zdravstvenih usluga građanima ovog dijela Sarajeva, saopćeno je iz JU "Dom zdravlja" Kantona Sarajevo.

11 Utorak, 29. mart 2011.

( DOGAĐAJI DANA )

Rusmir Mesihović, ministar zdravstva Federacije BiH, za "San"

# Krećemo s reformom zdravstva u Federaciji BiH

Porodičnu medicinu je potrebno učiniti efikasnijom. Dosta se govorilo i o njenom ukidanju, ali o tome nema govora. Porodična medicina je naša realnost, kaže Rusmir Mesihović

Rusmir Mesihović, novoimenovani federalni ministar zdravstva kaže za "San" da je potrebno prvo sagledati kompletnu situaciju u zdravstvu FBiH, prije nego što se započne sa bilo kakvim operativnim radnjama koje, između ostalog, podrazumijevaju i reformu zdravstvenog sistema.

### Operativni program

Mesihović je istakao da će ovo Ministarstvo ubuduće imati mnogo više senzibiliteta prema manje razvijenim kantonima u FBiH, te da će se u okviru svojih ingerencija truditi da svima i pomognu.

- Sada sagledavamo kompletnu situaciju u zdravstvu. Ovo je jedan početak uspostave i ranijih zakonskih rješenja koja nisu provedena.

### Slabije razvijeni

Rusmir Mesihović ističe i da će Ministarstvo zdravstva biti naklonjeno i drugim manje razvijenim Kantonima koji su slabije razvijeni, a čiji su problemi veći i zahtjevniji.

- Sve ono što je u okviru mojih ingerencija, ja ću i uraditi. Već sam rekao da nas očekuje reforma zdravstva i tako ćemo se i ponašati - kaže Mesihović.



Mesihović: Uradit ćemo sve da postanemo članovi Eurotransplanta

Potrebno je sve dobro vidjeti i razmotriti. Ubrzo ćemo započeti operativni program koji će uključivati početak reforme zdravstva u cijeloj FBiH, ali sve u okviru naših ingerencija - kaže Mesihović.

On je napomenuo da je jedan od prioriteta reforma porodične medicine, koja je ključna u ovom trenutku. - Porodičnu medicinu je potrebno učiniti efikasnijom. Dosta se govorilo i o njenom ukidanju, ali o tome nema govora. Porodična medicina je naša realnost. Međutim, moramo sve učiniti da ona zaživi u punom kapacitetu, nikako polovično, to je suština - rekao je Mesihović.

Dodao je da će Ministarstvo zdravstva raditi i na tome da što prije postanemo članovi Eurotransplanta, što je problem koji je prisutan godinama i koji je od velikog značaja za građane BiH.

### Osigurana vozila

- Već smo obavili i razgovore oko osiguranja vozila koje će prevoziti građane iz Krajine na hemodijalizu u Sarajevo. To je već završena stvar, a kako stoje stvari bit će osigurana dva vozila. Radi se o inicijativi Hafeze Sabljaković, zastupnice u Zastupničkom domu Parlamenta FBiH koju ćemo i ispoštovati - kaže Mesihović.

M. Aščić



# Ministarstvo zdravstva FBiH uvodi set reformskih mjera Pacijent zadovoljan, ljekar zaštićen

Šira paleta lijekara, koji mogu potpisati recepte, manje čekanja za dobijanje laboratorijskih nalaza krvi, početak uvođenja informatičkog sistema u zdravstvu...

Federalno ministarstvo zdravstva će narednih dana donijeti set reformskih mjera za unapređenje zdravstvenog sistema u FBiH, čime će se omogućiti kvalitetnija, brža i adekvatnija zdravstvena zaštita krajnjeg korisnika, pacijenta, ali i ljekara biti zaštićen. Tim povodom jučer je federalni ministar zdravstva prof. dr. Rusmir Mesihović, tokom razgovora sa direktorima 15 medicinskih ustanova i institucija u Kantonu Sarajevu, ukazao na reformske mjere, čija će implementacija početi u narednom periodu.



Ministar Mesihović u posjeti JU Dom zdravlja Kantona Sarajeva. Foto: D. ČAMURNOVIĆ

### Plasificirana kartica

"Ono što pravi probleme pacijentu, krajnjem korisniku usluga, jeste neusklađenost zakonskih propisa i nedofinansna situacija u porodičnoj medicini, gdje pokušavamo to riješiti sa ciljem povećanja pritoka pacijenata, smanjenje čekanja kod ljekara, čekanja na recepte, zatim šire palete le-

jekara, koji mogu potpisati recepte, šire dijagnostičke palete, primjena radi u laboratorijskim pretragama za dobijanje nalaza krvi po manjim domovima zdravlja, povećanje specijalističko-konzultativne usluge u domovima zdrav-

lja, početak uvođenja implementacije informatičkog sistema u zdravstvu", naglasio je Mesihović te dodao kako će se postepeno osvajati informisani i listama lijekova, čime će ona biti ujednačena u svim kantonima.

Ipak, krajnji produkt reforme zdravstvenog sektora jeste informatizacija, odnosno plasificirana kartica, koja će zamijeniti zdravstvenu knjižicu, sa podacima, neće se ovrjavati, neće imati štamblenje, ako vam je poslodavac uplatio doprinos, to je automatski upisano i pacijent kada dođe na ljekarski pregled, ubaci karticu. Putem nje će se odvijati i kontrola receptata.

### Opremanje sala

Dr. Zlatko Vuković, ministar zdravstva KS-a, kazao je kako je sada prioritet izgradnja centralnog medicinskog bloka KCUS-a na šestoj etaži, gdje će biti smješteno 11 operacionih sala. Druga stvar, dodao je on, jeste opremljenje pacijenata za porodičnog ljekara, a kada se radi o listama čekanja, naglasio je da su one kod nas mnogo manje nego u susjednim zemljama. Mesihović je jučer posjetio JU Dom zdravlja Kantona,

### Stiže 50 ultrazvučnih aparata

Dr. Štefan Trninić, direktor JU Doma zdravlja, istakao je kako će u okviru reformskih mjera sada brzo doći do lijekova, nego će ih dobiti za tri mjeseca, do ljekarske kontrole", objasnio je on.

Ono što će obradovati pacijente jeste i mogućnost da će specijalista moći potpisati uputnicu prema laboratoriju i Kliničkom centru. Najviše zdravstvenih usluga pacijenti će moći rješavati u domovima zdravlja.

"Uskoro stiže 50 ultrazvučnih aparata u domove zdravlja, gdje će ljekari obične medicine ujedno raditi skrining, ultrazvuk, monitoring krvnog pritiska i EKG-a, koje namještisi radili", naglasio je Trninić.

Opću bolnicu "Prim. dr. Abdulah Nalika" Klinički centar Univerziteta u Sarajevu i Zavod za hitnu medicinsku pomoć KS-a.

Mr. BABIĆ

### Projekt jačanja zdravstvenog sektora Ministarstva zdravstva FBiH

# Važno je da se ljudi registriraju i da imaju svog porodičnog ljekara

Ranije se oko 70 posto pacijenata obrađivalo u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti, a u primarnoj se recimo obrađivala gripa i slično, kaže Peršić

Piše: A. Hadžiahmetović



Peršić: Uskoro i medijska kampanja

Projekt jačanja zdravstvenog sektora koje provodi Ministarstvo zdravstva FBiH bazira se na reformi zdravstvenog sistema kroz jačanje primarne zdravstvene zaštite i razvoj porodične medicine u domovima zdravlja i ambulantama u FBiH. Finansjer je Svjetska banka, Razvojna banka Vijeća Evrope, Vlada FBiH i kantonalne vlade uz učesće od oko 30 posto.

Prema riječima Zlatana Peršića, glasnogovornika ovog ministarstva, cilj je da se osobije dovoljno educira i da se ambulantne dovoljno opreme, kako bi u datoj situaciji mogli obraditi barem 80 posto pacijenata.

Ranije se oko 70 posto pacijenata obrađivalo u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti, a u primarnoj se recimo obrađivala gripa i slično, kaže Peršić.

Prema riječima Zlatana Peršića, glasnogovornika ovog ministarstva, cilj je da se osobije dovoljno educira i da se ambulantne dovoljno opreme, kako bi u datoj situaciji mogli obraditi barem 80 posto pacijenata. Ranije se oko 70 posto pacijenata obrađivalo u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti, a u primarnoj se recimo obrađivala gripa i slično, kaže Peršić.



Federalno ministarstvo zdravstva priprema je kvalitetnu kampanju

## Mi mijenjamo sistem - vi navike

Mi mijenjamo sistem zdravstva - vi navike, slogan je 18-mjesečne informativno-edukativne kampanje koju je, u okviru Projekta jačanja zdravstvenog sektora Federacije BiH (HSEP), pokrenulo Federalno ministarstvo zdravstva. Osnovni ciljevi kampanje su kontinuirano informiranje javnosti o reformama koje se u okviru Projekta jačanja zdravstvenog sektora provode u sistemu primarne zdravstvene zaštite, te promoviranje zdravih stilova života. Krajnji cilj je da se kroz jačanje kapaciteta primarne zdravstvene zaštite odnosno porodične medicine, te promoviranje zdravih stilova života unaprijedi zdravstveno stanje stanovništva Federacije BiH. Zvanični početak kampanje upriličen je sredinom februara u Domu Armije u Sarajevu. (Mila Đurić/Irfan Redžović)

Predsjednica Udruženja ljekara porodične medicine u FBiH Melida Hasanagić smatra da je BiH u edukaciji ljekara porodične medicine otišla korak dalje od zemalja u okruženju. No, dodala je da je projekt u fazi kad nešto treba mijenjati kako bi se smanjile gužve u ambulantama.

- Prema standardima, na 2.000 stanovnika dolazi jedan ljekar i jedna do dvije medicinske sestre. Nismo dostigli taj standard. U mostarskoj bolnici „Dr. Safet Mujić“ nijedan ljekar nema manje od 2.500 pacijenata, a neki ih imaju i po 4.000 - kazala je Hasanagić.

### ZDRAVSTVO Projekt porodične medicine u FBiH

# Hlako još više smanjiti gužve u ambulantama

Svjetska banka i vlade u FBiH u obnovu ambulanti uložili 13,5 miliona maraka

Projekt porodične medicine u Federaciji BiH provodi se na zadovoljavajući način, ali se u tom segmentu treba mnogo više raditi kako bi zdravstvena zaštita bila još bolja, kazao je jučer ministar zdravstva FBiH Safet Omerović na konferenciji o implementaciji tog projekta održanoj u Sarajevu.

- Učinili smo sve da ovdašnji medicinski fakulteti i katedre porodične medicine preuzmu edukaciju kadra i ona će startati početkom naredne godine - rekao je Omerović.

Predsjednica Udruženja ljekara porodične medicine u FBiH Melida Hasanagić smatra da je BiH u edukaciji ljekara porodične medicine otišla korak dalje od zemalja u okruženju. No, dodala je da je projekt u fazi kad nešto treba mijenjati kako bi se smanjile gužve u ambulantama.

- Prema standardima, na 2.000 stanovnika dolazi jedan ljekar i jedna do dvije medicinske sestre. Nismo dostigli taj standard. U mostarskoj bolnici „Dr. Safet Mujić“ nijedan ljekar nema manje od 2.500 pacijenata, a neki ih imaju i po 4.000 - kazala je Hasanagić.

Putem Svjetske banke i vlada u FBiH u obnovu ambulanti porodične medicine uloženo je 13,5 miliona maraka. E. Ha.



S konferencija: Na 2.000 građana jedan ljekar

### REFORME Vildana Doder, pomoćnica ministra zdravstva FBiH Osiguraniik ima pravo da bira ljekara

Kod nas se najčešće ide doktoru samo u slučaju bolesti, a doktora treba posjećivati i kada smo zdravi kako bismo kroz konsultacije spriječili, to jest prevenirali nastanak bolesti



Doder: Bilo bi najbolje obavijestiti ljekare

Projekt porodične medicine u Federaciji BiH provodi se na zadovoljavajući način, ali se u tom segmentu treba mnogo više raditi kako bi zdravstvena zaštita bila još bolja, kazao je jučer ministar zdravstva FBiH Safet Omerović na konferenciji o implementaciji tog projekta održanoj u Sarajevu.

Predsjednica Udruženja ljekara porodične medicine u FBiH Melida Hasanagić smatra da je BiH u edukaciji ljekara porodične medicine otišla korak dalje od zemalja u okruženju. No, dodala je da je projekt u fazi kad nešto treba mijenjati kako bi se smanjile gužve u ambulantama.

- Prema standardima, na 2.000 stanovnika dolazi jedan ljekar i jedna do dvije medicinske sestre. Nismo dostigli taj standard. U mostarskoj bolnici „Dr. Safet Mujić“ nijedan ljekar nema manje od 2.500 pacijenata, a neki ih imaju i po 4.000 - kazala je Hasanagić.

Putem Svjetske banke i vlada u FBiH u obnovu ambulanti porodične medicine uloženo je 13,5 miliona maraka. E. Ha.

Putem Svjetske banke i vlada u FBiH u obnovu ambulanti porodične medicine uloženo je 13,5 miliona maraka. E. Ha.





tim obiteljske medicine

mi mijenjamo sustav zdravstva

vi navike

Federalno ministarstvo zdravstva

REFORMA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE



**NE IZLAŽITE SE DIREKTNOM UTJECAJU SUNČEVIH ZRAKA**

JER UV ZRAKE MOGU NEGATIVNO UTJECATI NA VAŠE ZDRAVLJE

Federalno ministarstvo zdravstva

REFORMA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE



**ALKOHOLIZAM**

NIJE TVOJ PRIJATELJ!

Zbog upotrebe alkoholnih pića, nastaje psihička i fizička ovisnost, zdravstveni i porodični problemi

Federalno ministarstvo zdravstva

REFORMA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE



**ZDRAVE NAVIKE**

mi mijenjamo sistem zdravstva

vi navike

tim porodične medicine

Prije bavljenja fizičkom aktivnošću konsultujte svoj tim porodične medicine!

Federalno ministarstvo zdravstva

REFORMA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE



**AKO STE PRIMIJETILI DA STE  
UMORNI, BEZVOLJNI, DEPRESIVNI, NERVOZNI,  
GUBITE KONCENTRACIJU I PATITE OD NESANICE**



**RAZGOVARAJTE SA SVOJIM PRIJATELJIMA  
I PORODICOM I OBRATITE SE VAŠEM  
PORODIČNOM LJEKARU**

**JER VAŠI PROBLEMI NISU NERJEŠIVI!**

Federalno ministarstvo zdravstva

REFORMA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

## POSAVJETUJTE SE SA SVOJIM TIMOM PORODIČNE MEDICINE

Danas se smatra da je moguće reducirati oko 50% prijevremene smrtnosti i invalidnosti od kardiovaskularnih bolesti. Obratite se Vašem timu porodične medicine i izmjerite Vaš krvni pritisak, provjerite kolesterol, trigliceride i šećer u krvi.

Posavjetujte se i vidite koliki je rizik za oboljenja kardiovaskularnog sistema. Vaš tim porodične medicine vam može dati korisne savjete o ishrani, fizičkim aktivnostima, izbjegavanju stresa, odvikavanju od pušenja a sve to sa ciljem smanjenja rizika od kardiovaskularnih oboljenja.

## UČINITE SAMI NEŠTO ZA SVOJE SRCE I POČNITE



**VODITI RAČUNA O  
SVOJOJ TEŽINI**



**JESTI ZDRAVU HRANU  
SA ŠTO MANJE  
MASNOĆA,  
HOLESTEROLA I  
TRIGLICERIDA**



**REDOVNO VJEŽBATI**

Federalno ministarstvo zdravstva

REFORMA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE



## ŠTA JE TO DIJABETES

### ŠEĆERNA BOLEST - DIABETES MELLITUS

Po definiciji dijabetes je bolest koja podrazumjeva poremećaj metabolizma šećera. Ovaj poremećaj nastaje zbog smanjenog lučenja insulina. Suština je u povećanom nivou šećera u krvi usljed neadekvatnog iskorištavanja glukoze. Od šećerne bolesti boluje 3-5% ukupnog stanovništva.

### NAJČEŠĆI OBLICI ŠEĆERNE BOLESTI

**TIP 1** se javlja još u ranoj mladosti i ovaj vid dijabetesa je najčešće naslijeđen.

**TIP 2** Gotovo 90% svih osoba sa šećernom bolešću ima dijabetes tipa 2. Češće se javlja poslije 35 godine. Vrlo važnu ulogu u razvoju šećerne bolesti tipa 2 imaju prekomjerna težina, manjak tjelevožbe i naslijeđe.

# PROVELI SMO EDUKACIJU IZ ZDRAVSTVENOG MENADŽMENTA



U cilju jačanja kapaciteta rukovodilaca i upravljačkih tijela davalaca zdravstvenih usluga, a sve u svrhu bolje implementacije reformi u ovom sektoru provedena je edukacija iz zdravstvenog menadžmenta. Tako je 79 rukovodilaca domova zdravlja i bolnica prošlo edukaciju iz strateškog i poslovnog planiranja, posebni program obuke prošla su 54 uposlenika zavoda zdravstvenog osiguranja iz vještina ugovaranja zdravstvenih usluga, dok je edukaciju iz menadžmenta promjena uspješno završilo 600 timova porodične medicine. Cilj edukacije iz zdravstvenog menadžmen-



ta je poboljšanje menadžerskih vještina zdravstvenih profesionalaca s krajnjim ciljem boljeg i efikasnijeg djelovanja, organizacije rada i racionalnijeg poslovanja zdravstvenih ustanova.



U saradnji sa Stručnim vijećem Centra za zdravstveni menadžment i konsultantsku pomoć Škole narodnog zdravlja “Andrija Štampar” iz Hrvatske, definiran je okvir za poslijediplomski program iz zdravstvenog menadžmenta, a na osnovu ranije pripremljenog i definiranog plana i programa poslijediplomskog studija te postojećih programa na fakultetima. Sve provedene analize su ukazale na neophodnost unapređenja

menadžerskih vještina rukovodilaca u zdravstvenom sektoru, te samim tim i razvoj edukacije iz zdravstvenog menadžmenta. Definiranje poslijediplomskog programa iz zdravstvenog menadžmenta, kao i ciljanih kratkih kurseva ogroman je strateški iskorak koji će omogućiti nastavak edukacije rukovodilaca i zdravstvenih i drugih profesionalaca u zdravstvenom sektoru.

EDUKACIJA,  
EDUKACIJA,  
EDUKACIJA...



# UNAPRIJEĐEN SISTEM MONITORINGA I EVALUACIJE



Osnovni cilj ove projektne komponente bio je pružanje pomoći relevantnim institucijama zdravstvenog sistema da unaprijede svoju funkcionalnost u pogledu prikupljanja i analize podataka, pomoć u jačanju i izgradnji kapaciteta za bolje i efikasnije definiranje sektorske politike, lakše usmjeravanje kod određivanja prioriteta i pravilnoj alokaciji resursa u zdravstvenom sektoru. U tom pravcu, definirana je lista indikatora za praćenje učinka sektora na različitim nivoima mjerenja, provedena obuka relevantnog osoblja, predložene



nove forme izvještavanja te definirana i testirana baza podataka za sistem monitoringa i evaluacije.





## IMPLEMENTIRALI SMO 40 INOVATIVNIH GRANT PROJEKATA

Kroz realizaciju malih grant projekata omogućeno je čvršće povezivanje i djelovanje zdravstvenog i nevladinog sektora, te usmjeravanja odgovarajućih programa na vulnerabilne skupine, hronične nezarazne bolesti i prepoznate potrebe lokalne zajednice. Uspješno je realizirano ukupno 40 projekata. Svi projekti su pomogli u procesu pružanja zdravstvenih usluga, razvili saradnju između zdravstvenog i nevladinog sektora te, što je najbitnije, pružili zdravstvene usluge ciljanim populacijskim grupama, a za koje postojeće službe zdravstvenog sistema još nisu dovoljno kapacitirane.



# PROVELI SMO ISTRAŽIVANJE O NAPRETKU REFORME PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE



Cilj ovog istraživanja je bila Evaluacija reforme u odabranim oblastima primarne zdravstvene zaštite s fokusom na razvoj porodične medicine, kao i pregleda postignuća pojedinih ciljeva iz Strategije za razvoj primarne zdravstvene zaštite. Uzorak je činilo 314 timova porodične medicine odabranih metodom slučajnog izbora, a uz svaki tim anketirano je po 10 korisnika usluga porodične medicine. Istraživanjem su obuhvaćeni donosioci odluka (28), svi ministri zdravstva, kao i direktori zavoda zdravstvenog osiguranja i zavoda za javno zdravstvo, više od 60 posto direktora domova zdravlja,

kao i predstavnici specijalističko-konsultativnih službi unutar domova zdravlja. Rezultati istraživanja su ukazali na nekoliko generalnih činjenica: postignut je značajan napredak u edukaciji kadra, opremanju i adaptaciji ambulanti porodične medicine, iskazano je mišljenje da je postignut napredak u poboljšanju dostupnosti i kvalitete zdravstvene usluge, da se domovi zdravlja u FBiH postepeno reorganiziraju u skladu s razvojem porodične medicine, ali da postoje i objektivni i subjektivni faktori koji usporavaju proces implementacije porodične medicine u FBiH.



**ZDRAVE NAVIKE**

mi mijenjamo sistem zdravstva

vi navike

tim porodične medicine

Posavjetujte se sa timom porodične medicine

jer Vaša težina je Vaše zdravlje!

Federalno ministarstvo zdravstva  
REFORMA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

# PROJEKT JAČANJA ZDRAVSTVENOG SEKTORA – SUŠTINSKI REFORMSKI PROJEKT

Projekt jačanja zdravstvenog sektora (HSEP) ima suštinski reformski značaj u razvoju zdravstvenog sistema Federacije BiH. Naime, iako su prvi pilot projekti porodične medicine pokrenuti još osamdesetih godina, te se poslije 1995. godine krenulo i u sveobuhvatnu reformu, rezultati ostvareni u okviru HSEP-a postavili su temelje nove reformirane primarne zdravstvene zaštite u Federaciji BiH.

Zahvaljujući ovom projektu u značajnoj mjeri su operacionalizirani ciljevi koji su ranije postavljeni Strategijom razvoja primarne zdravstvene zaštite i Strateškim planom razvoja zdravstva u FBiH u periodu od 2008. do 2018. godine. Iako je ambiciozno govoriti o potpunom postizanju generalnog razvojnog cilja iz gore navedenih strategija, ono što je

vidljivo, jeste poboljššan pristup primarnoj zdravstvenoj zaštiti putem ambulanti i timova porodične medicine.

Širenjem mreže ambulanti porodične medicine u cijeloj Federaciji BiH, uspostavljanjem samostalnog sistema edukacije, kao i stotinama educiranih timova porodične medicine i unaprijeđenim timskim radom, Projekt jačanja zdravstvenog sektora doprinosi efikasnijoj i kvalitetnijom primarnoj zdravstvenoj zaštiti u Federaciji BiH.

mi mijenjamo sistem zdravstva

**REGISTRUJTE SE**  
U AMBULANTAMA PORODIČNE MEDICINE

vi navike

tim porodične medicine

Federalno ministarstvo zdravstva  
REFORMA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

# LISTA RENOVIRANIH AMBULANTI

|                                   |  |                           |                                  |
|-----------------------------------|--|---------------------------|----------------------------------|
| <b>BOSANSKO-PODRINJSKI KANTON</b> | <b>ZAPADNO-HERCEGOVAČKI KANTON</b>     | Rudnik                    | Jablanička                       |
| <b>DZ Goražde</b>                 | <b>Grude</b>                           | Stjepana Radića           | Mejtaš                           |
| Ambulanta 2 DZ Goražde            | Ambulanta 2 DZ Grude                   | Ambulanta 2 DZ Mostar TC  | Urijan Dedina                    |
| Osanica                           | Sovići                                 | Jasenica                  | Podhrastovi                      |
| Višegradska                       | <b>Posušje</b>                         | Kruševo                   | Koševsko brdo                    |
| Ambulanta 1 DZ Goražde            | Rakitno                                | ŠM. Amb. 3                | Breka                            |
| Berić                             | Ambulanta 2 DZ Posušje                 | <b>DZ Mostar RMC</b>      | Mrkovići                         |
| Ilovača                           | <b>Široki Brijeg</b>                   | Carina                    | Šip                              |
| Mujkovića Polje                   | Ambulanta 1 DZ Š. Brijeg               | Gnojnice                  | Amb.1 DZ TC                      |
| Vitkovići                         | Ambulanta 2 DZ Š. Brijeg               | Gornja Drežnica           | <b>DZ Sarajevo Novi Grad</b>     |
| Bogušići                          | Ambulanta 3 DZ Š. Brijeg               | Mahala (Semovac)          | Alipašin Most 2                  |
| <b>DZ Ustikolina</b>              | <b>HERCEGOVAČKO-NERETVANSKI KANTON</b> | Vrapčiči                  | Ambulanta 1 Saraj Polje          |
| Ambulanta DZ Ustikolina           | <b>DZ Čapljina</b>                     | Blagaj                    | Dobrinja II                      |
| <b>Praca</b>                      | Ambulanta 2 DZ Čapljina                | Brankovac                 | Rajlovac                         |
| Prača                             | Prčavci                                | Brankovac 2               | Sokolje                          |
| Hrenovica                         | Gabela                                 | Gubavica                  | Alipašino Polje B faza           |
| <b>HERCEGBOSANSKI KANTON</b>      | <b>DZ Čitluk</b>                       | Lokve                     | Dobrinja I                       |
| <b>DZ Bosansko Grahovo</b>        | Ambulanta 2 DZ Čitluk                  | Tekija                    | Aerodromsko naselje              |
| Ambulanta DZ B. Grahovo           | Ambulanta 1 DZ Čitluk                  | Zalik                     | Centralni objekat amb. 1         |
| <b>DZ Drvar</b>                   | <b>DZ Jablanica</b>                    | <b>DZ Prozor Rama</b>     | Švrakino Selo                    |
| Ambulanta DZ Drvar                | Ambulanta 2 DZ Jablanica               | Ambulanta 1 DZ P. Rama    | Buća Potok                       |
| Prekaja                           | Doljani                                | Šćipe                     | Amb. 1 DZ Novi Grad              |
| <b>DZ Glamoč</b>                  | Glogošnica                             | Gračac                    | <b>DZ Ilidža</b>                 |
| Ambulanta DZ Glamoč               | Ostrožac                               | Orašac                    | Butmir                           |
| <b>DZ Kupres</b>                  | <b>DZ Konjic</b>                       | Rumbovci                  | Hrasnica 1                       |
| Ambulanta DZ Kupres               | Ambulanta 1 DZ Konjic                  | Uzdol                     | Otes                             |
| Ravno, Zvirnjača                  | Ambulanta 2 DZ Konjic                  | <b>DZ Ravno</b>           | Sokolović Kolonija               |
| <b>DZ Livno</b>                   | Čelebići                               | Ambulanta DZ Ravno        | Ambulanta 1 DZ Ilidža            |
| Ambulanta 1 DZ Livno              | Glavatičevo                            | <b>DZ Stolac</b>          | Ambulanta 2 DZ Ilidža            |
| Lištani                           | Glavičine                              | Ambulanta 2 DZ Stolac     | Osijek                           |
| Ambulanta 2 DZ Livno              | <b>DZ Mostar</b>                       | Aladinići                 | Ilidža 1                         |
| <b>DZ Tomislavgrad</b>            | Ambulanta 1 DZ Mostar                  | <b>SARAJEVSKI KANTON</b>  | Blažuj                           |
| Ambulanta 1 DZ T. Grad            | Balinovac                              | <b>DZ Hadžići</b>         | Hrasnica 2                       |
| Šuica                             | Bijeli Brijeg                          | Pazarić                   | <b>DZ Ilijaš</b>                 |
| Ambulanta 2 DZ T. Grad            | Buna                                   | Ambulanta 1 DZ Hadžići    | Srednje                          |
| Kangora                           | Cim                                    | <b>DZ Sarajevo Centar</b> | Ambulanta 1 DZ Ilijaš            |
| Prisoje                           | Ilići                                  | Čekaluša                  | <b>DZ Sarajevo Novo Sarajevo</b> |
| Ambulanta 3 DZ T. Grad            | Rodoč                                  | Cicin Han                 | Ambulanta 1 DZ N. Sarajevo       |
| Ambulanta 4 DZ T. Grad            |  | Ciglane                   | Kalesijska                       |



# LISTA RENOVIRANIH AMBULANTI

|                               |                               |                             |                          |
|-------------------------------|-------------------------------|-----------------------------|--------------------------|
| Trg Heroja                    | Vidovice                      | <b>DZ Novi Travnik</b>      | <b>TUZLANSKI KANTON</b>  |
| Kovačići                      | Bok                           | Ambulanta 1 DZ N. Travnik   | <b>DZ Banovići</b>       |
| Pofalići                      | Kostrč                        | Ambulanta 2 DZ N. Travnik   | Ambulanta 2 DZ Banovići  |
| Vraca                         | Matići                        | Ambulanta 3 DZ N. Travnik   | Brezovača                |
| Grbavica                      | <b>DZ Domaljevac</b>          | Medenik                     | Oskovo                   |
| <b>DZ Sarajevo Stari Grad</b> | Ambulanta DZ Domaljevac       | Opara                       | <b>Gračanica</b>         |
| Ambulanta 1 DZ St. Grad       | Grebnice                      | <b>DZ Gornji Vakuf</b>      | Džakule                  |
| Kovači                        | <b>SREDNJOBOSANSKI KANTON</b> | Ambulanta 1 DZ Gornji Vakuf | Gornja Orahovica         |
| Vratnik                       | <b>DZ Bugojno</b>             | Uskoplje                    | Malešići                 |
| Safvet-bega Bašagića          | Gračanica                     | Voljevac                    | Prijeko Brdo             |
| Sedrenik                      | Poliklinika                   | Voljice                     | Stjepan Polje            |
| Širokača                      | Rovna                         | Ambulanta 2 DZ Gornji Vakuf | Ambulanta 2 DZ Gračanica |
| Gazin Han                     | Kandia                        | <b>DZ Jajce</b>             | Donja Orahovica          |
| Hrid                          | Vesela                        | Ambulanta 1 DZ Jajce        | Soko                     |
| <b>DZ Vogošća</b>             | Ambulanta 1                   | Ambulanta 2 DZ Jajce        | Vranovići                |
| Ambulanta 2 DZ Vogošća        | <b>DZ Busovača</b>            | Divićani                    | <b>DZ Gradačac</b>       |
| Semizovac                     | Ambulanta DZ Busovača         | Bešpelj                     | Ambulanta 1 DZ Gradačac  |
| Ambulanta 1 DZ Vogošća        | Katići                        | Dobretići                   | Mionica                  |
| <b>DZ Trnovo</b>              | Kačuni                        | Vinac                       | Zelinja Donja            |
| DZ Trnovo Dejčići             | Lugovi                        | Barevo                      | Srnice                   |
| Šabići                        | <b>DZ Kiseljak</b>            | <b>DZ Vitez</b>             | <b>DZ Doboj Istok</b>    |
| <b>DZ Blažuj</b>              | Bilalovac                     | Ambulanta 2 DZ Vitez        | Ambulanta DZ Doboj Istok |
| Ambulanta DZ Blažuj           | Brestovsko                    | Stari Vitez                 | <b>DZ Kalesija</b>       |
| <b>DZ Hrasnica</b>            | Lepenica                      | Ahmići                      | Memići                   |
| Ambulanta Hrasnica            | Zabrdže                       | Preočica                    | Gornji Rainci            |
| Hrasnica 2                    | Ambulanta 2 DZ Kiseljak       | Stara Bila                  | Hrasno                   |
| <b>DZ Tarčin</b>              | Brnjaci                       | Ambulanta 1 DZ Vitez        | Vukovije Donje           |
| Tarčin                        | Gromiljak                     | <b>DZ Travnik</b>           | Vukovije Gornje          |
| <b>POSAVSKI KANTON</b>        | <b>DZ Donji Vakuf</b>         | Ambulanta 1 DZ Travnik      | <b>DZ Kladanj</b>        |
| <b>DZ Odžak</b>               | Oborci                        | Karaula                     | Ambulanta 2 DZ Kladanj   |
| Ambulanta 1 DZ Odžak 1        | Prusac                        | Nova Bila                   | Ambulanta 1 DZ Kladanj   |
| Ambulanta 2 DZ Odžak          | Ambulanta 1 DZ Donji Vakuf    | Turbe                       | <b>DZ Lukavac</b>        |
| Gornja Dubica                 | Torlakovac                    | Ambulanta 2 DZ Travnik      | Turija                   |
| Donji Svilaj                  | <b>DZ Fojnica</b>             | Kalibunar                   | Gnojnica                 |
| Potočani                      | Ambulanta 1 DZ Fojnica        | Rudnik Bila                 | Orahovica                |
| <b>DZ Orašje</b>              | Ambulanta 2 DZ Fojnica        | Guča Gora                   | <b>DZ Srebrenik</b>      |
| Donja Mahala                  | Gojevići                      | Mehurići                    | Ambulanta 1 DZ Srebrenik |
| Ambulanta DZ Orašje           | Prokos                        | <b>DZ Kreševo</b>           | Sladna                   |
| Tolisa                        | Dusina                        | Ambulanta DZ Kreševo        | Duboki Potok             |

# LISTA RENOVIRANIH AMBULANTI

|                            |                               |                                |                      |
|----------------------------|-------------------------------|--------------------------------|----------------------|
| Srebrenik, Amb. 2          | Jezerska                      | Mala Kladuša                   | <b>DZ Tešanj</b>     |
| Podorašje                  | Ambulanta 1 DZ B. Krupa       | Šumatac                        | Jelah                |
| Špionica                   | Ambulanta 2 DZ B. Krupa       | Vrnograc                       | <b>DZ Zavidovići</b> |
| <b>DZ Tuzla</b>            | <b>DZ Bužim</b>               | Donja Vidovska                 | Dolina               |
| Ambulanta 3 DZ Tuzla       | Ambulanta DZ Bužim            | <b>ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON</b> | Gostović             |
| Ambulanta 4 DZ Tuzla       | Konjodor                      | <b>DZ Breza</b>                | Hajderovići          |
| Novi Grad (Mikrostanica)   | Vrhovska                      | Župča                          | Vožuća               |
| Pasci                      | Elkasova Rijeka 2             | Ambulanta 1 DZ Breza           | Kovači               |
| Previle (Dragunja)         | Lubarda                       | Kahve                          | Maoča                |
| Sjenjak                    | Čava                          | Ambulanta DZ Breza             | Krivaja              |
| Dokanj                     | <b>DZ Cazin</b>               | <b>DZ Kakanj</b>               | Rujnica              |
| Husino                     | Donja Koprivna                | Ambulanta 2 DZ Kakanj          | Branilaca Grada      |
| Par Selo                   | Stijena                       | Ambulanta 1 DZ Kakanj          | <b>DZ Zenica</b>     |
| Breške                     | Ambulanta 1 DZ Cazin          | Ambulanta 1 DZ Kakanj          | Donja Gračanica      |
| Ljubače                    | Ambulanta 2 DZ Cazin          | Bilješevo                      | Janjići              |
| <b>DZ Sapna</b>            | Ostrožac                      | Čatići                         | Mokušnice 1          |
| Ambulanta 1 DZ Sapna       | Pecigrad                      | Tičići                         | Nemila               |
| Međeđa                     | Tržačka Raštela               | <b>DZ Maglaj</b>               | Novo Radakovo        |
| <b>DZ Živinice</b>         | Gornja Koprivna               | Kosova                         | Perin Han            |
| Gornje Dubrave             | Šturlići                      | Novi Šeher                     | Stranjani            |
| Svojat                     | Krivaja                       | Ambulanta 1 DZ Maglaj          | Tetovo               |
| Ambulanta 2 DZ Živinice    | <b>DZ Bosanski Petrovac</b>   | Ambulanta 2 DZ Maglaj          | Gradište             |
| Gračanica                  | Ambulanta DZ B. Petrovac      | Liješnica                      | Blatuša              |
| Šerići                     | <b>DZ Ključ</b>               | <b>DZ Doboj Jug</b>            | <b>DZ Usora</b>      |
| Donje Dubrave              | Sanica                        | Mravići                        | Alibegovići          |
| Đurđevik Kovači            | Ambulanta DZ Ključ            | DZ Olovo                       | <b>DZ Žepče</b>      |
| Suha                       | Kamičak                       | Careva Ćuprija                 | Ambulanta DZ Žepče   |
| Tupkovići                  | Velagići                      | Solun                          | Begov Han            |
| <b>DZ Teočak</b>           | <b>DZ Sanski Most</b>         | Ambulanta 2 DZ Olovo           | Ozimica              |
| Bilalić                    | Donji Kamengrad               | <b>DZ Vareš</b>                | Željezno Polje       |
| Teočak                     | Ambulanta 1 DZ S. Most        | Vareš Majdan                   | Ambulanta Stacionar  |
| <b>UNSKO-SANSKI KANTON</b> | Ambulanta 2 DZ S. Most        | Ambulanta DZ Vareš             |                      |
| <b>DZ Bihać</b>            | Fajtovci                      | Budoželj                       |                      |
| Orašac                     | Trnova                        | Pržići                         |                      |
| Srbaljani                  | Stari Majdan                  | Dragovići                      |                      |
| Ambulanta 1 DZ Bihać PM    | Vrhpolje                      | <b>DZ Visoko</b>               |                      |
| Brekovica                  | <b>DZ Velika Kladuša</b>      | Ambulanta 1 DZ Visoko          |                      |
| Izačić                     | Ambulanta 1 DZ Velika Kladuša | Ambulanta 2 DZ Visoko          |                      |
| Ambulanta 2                | Todorovo                      | Gračanica                      |                      |